

Bulletin 21/91

ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

Stanovisko predsedníctva SAV k rozvoju pracovísk SAV vo vzťahu k politickým hnutiam a stranám

V dňoch 18. a 19. júla 1991 bola v masovokomunikačných prostriedkoch uverejnená informácia o návrhu KDH na zrušenie 11 spoločenskovedných ústavov SAV, ktorí prednesol ústredný tajomník tohto hnutia J. Petrík. Predsedníctvo SAV vzalo v tejto súvislosti na vedomie list O. Ovečkovej, podpredsedníčky SAV poverenej riadením III. odd. vied o uskutočnení rokovania Rady riaditeľov III. odd. vied SAV dňa 23. 7. 1991, list pracovníkov Historického ústavu SAV, podpísaný kolektívom pracovníkov tohto ústavu a list F. Hanica, podpredsedu SAV povereného riadením II. odd. vied SAV k uvedenej informácii. Po rozsiahnej diskusii, v ktorej sa k uvedenému problému vyjadrovali prítomní členovia predsedníctva SAV sa k uvedenej informácii ústredného tajomníka KDH

sformulovalo nasledovné stanovisko predsedníctva SAV:

V súvislosti s vystúpením ústredného tajomníka KDH J. Petríka k problémom spoločenskovedných pracovísk SAV sa predsedníctvo SAV na svojom zasadnutí dňa 25. 7. 1991 zaoberala otázkami slobody vedeckého bádania. Prišlo k záveru, že vedecký výskum má byť objektívny a nezávislý od politických strán a hnutí. Preto akékoľvek snahy o ovplyvňovanie vedy politickými subjektami považuje predsedníctvo SAV za nežiadúce.

Toto stanovisko bolo zaslané ČSTK na uverejnenie.

Predsedníctvo SAV dalej reagujúc na závery rokovania Rady riaditeľov spoločenskovedných pracovísk SAV vyhlásilo, že považuje spoločenskovedný výskum za integrálnu súčasť vo vedeckom výskume

SAV. Vedecké výsledky spoločenskovedných pracovísk budú podriadené rovnako náročným hodnoteniam ako u ostatných pracovísk SAV.

Predsedníctvo SAV dalej dospeло k záveru, že uvítá všetky iniciatívne a kritické pripomienky akademických i mimoakademických inštitúcií, politických organizácií i verejnosti tak, ako je to bežným javom v demokratickej spoločnosti. Reštrukturačné opatrenia sú však v právomoci predsedníctva SAV. Je preto potrebná dôvera našich politických zoskupení, voči SAV, že tato inštitúcia má hluboký záujem dokončiť očistu vedeckých radov svojich pracovísk, skvalitniť ich prácu, využiť ich vedecký potenciál pre potreby ďalšieho rozvoja našej republiky a má dostatok vnútorných sil zvládnuf túto úlohu.

Spektrometr EPR – Ústav makromolekulární chemie ČSAV

Zpráva komise pro zhodnocení výsledků a další koncepcí organizace ekonomického výzkumu v ČSAV

Úvod

Na 23. zasedání Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV dne 14. května bylo rozhodnuto vytvořit komisi pro zhodnocení výsledků a další koncepcí organizace ekonomického výzkumu v ČSAV. Důvodem pro toto rozhodnutí byly neušpokojivé výsledky hodnocení vědecké výkonnosti Ekonomického ústavu ČSAV, Prognostického ústavu ČSAV a Sociálně ekonomického ústavu ČSAV za uplynulé období a předimenzování této oblasti výzkumu vzhledem k současné finanční situaci ČSAV a vzhledem k omezenému počtu kvalitních vědců odpovídajícího zaměření.

Komise byla vytvořena a pracovala v tomto složení:

Doc. ing. Jaromír Vepřek, CSc. – člen Výboru prezidia pro řízení pracovišť a prezidia ČSAV – předseda komise

Prof. ing. Václav Hoffman, CSc. – děkan Výrobně-ekonomické fakulty VŠE Praha

PhDr. Antonín Kostlán, CSc. – místopředseda ČSAV, pověřený řízením oddělení společenských věd ČSAV, člen Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV

Prof. ing. Karel Kouba, DrSc. – předseda vědeckého kolegia ekonomie ČSAV

Prof. dr. Jaroslav Krejčí – Prof. Emerit. University of Lancaster, Velká Británie

Ing. Václav Kupka, CSc. – I. náměstek ministra pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR

Ing. Zdeněk Lamšer, CSc. – ředitel Ústavu pro životní prostředí, Ústí n. Labem

RNDr. Petr Lukáš, CSc. – místopředseda ČSAV pověřený řízením oddělení věd o neživé přírodě ČSAV, člen Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV

PhDr. Jiří Musil, CSc. – ředitel Sociologického ústavu ČSAV

Doc. ing. Milan Pišek, CSc. – ředitel Institutu řízení

Doc. ing. Miroslav Souček, CSc. – ředitel Ústředního ústavu národního hospodářství výzkumu

Prof. PhDr. Bohumil Urban, DrSc. – ředitel Instituta ekonomických věd Univerzity Karlovy

Prof. ing. dr. Jaroslav Vlček, DrSc. – prorektor ČVUT

Kromě osobních znalostí dnešní i minulé problematiky ekonomického výzkumu v ČSAV měli členové komise k dispozici písemné podklady vypracované zmíněnými ústavy. Mezi nejdůležitější z nich lze zahrnout tyto:

- Vědecká a organizační koncepce činnosti Ekonomického ústavu ČSAV
- Zaměření činnosti Prognostického ústavu ČSAV v nových podmínkách
- Přehled účasti Prognostického ústavu ČSAV v mezinárodních vědeckovýzkumných projektech
- Ke koncepci Prognostického ústavu ČSAV
- Informace o vědeckovýzkumné činnosti Sociálně ekonomického ústavu ČSAV
- Projekt fakulty sociálně ekonomické (SEF) se sídlem v Děčíně (při Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí n. Labem)
- Odpovědi vedení EÚ ČSAV, PgÚ ČSAV a SEÚ ČSAV na dopis místopředsedy ČSAV PhDr. A. Kostlána, CSc. ze dne 15. 5. 1991 ve věci žádoucí redukce personálního stavu v ústavech ČSAV
- Vybrané základní ekonomické údaje o ekonomických ústavech.

Komise se sešla na pěti plenárních zasedáních. Kromě toho probíhala jednání v několika dílčích komisích, v nichž byly připravovány podkladové materiály pro plenární komise.

Cennými písemnými stanovisky přispěl k jednání komise na základě poskytnutých materiálů též zahraniční člen komise Prof. Emerit. Dr. Jaroslav Krejčí z Lancaster University, Velká Británie. Písemná vyjádření k některým projednávaným

podkladům poskytli též na vyžádání Prof. ing. Milan Zelený, M.S., PhD, Professor of Management Systems, Fordham University, New York, USA a Prof. Martin Myant, Glasgow, Velká Británie.

Úvodem své práce si komise formulovala 9 otázek, na něž považovala za nutné odpovědět. Dále uvedené odpovědi na tyto otázky představují též závěry komise.

1. Obecná charakteristika vědecké úrovni našeho základního ekonomického výzkumu, resp. vědecké úrovni jednotlivých ústavů ve srovnání se zahraničním či v porovnání s úrovni jiných našich společenskovědních ústavů.

Hodnocení vědecké úrovni tří posuzovaných ekonomických ústavů je obtížné. Práce, které v nich byly vypracovávány před r. 1989 a zčásti i v r. 1990 byly poplatné tehdejší politickoekonomické ideologii (i když některé se v mezech možností pokoušely o kritiku a návrhy dílčích úprav v rámci daného systému) a byly překonány pozdějším vývojem. Nové vědecké práce, vytvářené již v rámci demokratických a tržních paradigm, jsou v počátcích a někdy jsou označovány nedostatky vyplývajícími z obtížné nárovné a myšlenkové transformace ideologicky dříve jinak zaměřených vědeckých pracovníků.

Hodnocení vědecké úrovni těchto ústavů podle intenzity jejich mezinárodní spolupráce, podle jejich účasti na mezinárodních projektech či v mezinárodních vědeckých společnostech nemá zatím velkou výpovídací schopnost. Takové hodnocení vypovídá především o intenzitě zájmu zahraniční vědecké obce o problematiku transformující se postkomunistické společnosti a do značné míry prodlužuje dřívější politickou pozici ústavů. Lepšího výsledku zde dosahují ústavy a pracovníci, kteří díky svým pozicím dosaženým za komunistického režimu mohli již tehdy navázat četné mezinárodní kontakty, jež mohou dnes v rámci zmíněné konjunktury zájmu o československou ekonomiku dobré rovinat.

V minulých letech ovšem vznikla v ekonomických ústavech řada prací, které směřovaly k reformě direktivního řízení národního hospodářství a nabízely modely tržního hospodářství, i když v rámci specifického socialistického vlastnictví, doplněného vymezonym okruhem soukromého, resp. i kapitalistického vlastnictví. Kolem těchto prací se soustředily skupinky pracovníků, kteří již delší dobu soustavně studovali západní ekonomické teorie a snažili se je, v rámci omezených možností, prosazovat při navrhovaných úpravách direktivního systému. Kritický postoj některých vědeckých pracovníků k dogmatům oficiální ekonomické teorie se často projevoval jejich odklonem k formálním metodám ekonomického výzkumu, matematické ekonomii, ekonometrii, operační analýze a k dalším systémovým a formálním disciplínám. Tyto práce vedly k formálnímu propracovávání zmíněných metodických přístupů, nebraly na vědomí odlišnou sociálně ekonomickou podstatu reálného socialismu a byly ze své podstaty velmi omezeně aplikovatelné pro zkoumání jeho ekonomické reality. I v těchto oblastech se ovšem formovaly skupinky pracovníků dobře teoreticky vybavených pro vědeckou práci v rámci nových paradigmát.

Obecně lze konstatovat, že vědecká úroveň základního ekonomického výzkumu, pěstovaného na pracovištích ČSAV, byla přibližně tatáž (a nemohla být v zásadě jiná) jako úroveň výzkumu ostatních tzv. společenských věd. Srovnávat ji s jakýmsi zahraničním standardem by zatím nebylo na místě, vzhledem ke zcela odlišné funkčnosti v kvalitativně jiném společenském prostředí. Pozytivně lze ovšem ocenit snahu některých pracovníků těchto ústavů zprostředkovat přenos nejvýznamnějších západních ekonomických doktrin do povědomí zainteresované ekonomické veřejnosti

a pedagogů a prezentovat v jejich rámci i novější metodologický aparát.

Zatímco hodnocení ekonomického výzkumu z hlediska jeho minulosti je problematické, jeho význam pro budoucnost je nesporný. Svědčí pro to několik skutečností:

a) Problematika transformace postkomunistických ekonomik je natolik historicky a sociálně ekonomicky nová, že vyžaduje základní výzkum a to na místě, kde tato transformace probíhá a se znalostí specifické situace. Nutným předpokladem tohoto výzkumu je dobrá znalost ekonomických teorií odrážejících stav světového hospodářství ke konci dvacátého století. Tyto teorie však nelze pouze automaticky přejímat.

b) Současný zájem zahraničních institucí o vědecký výzkum naší ekonomické problematiky, o výměnu poznatků a o spolupráci na přenosu některých západních ekonomických doktrin i zkušeností do naší situace je značný. Je žádoucí, aby existovalo kvalitní ekonomické pracoviště základního výzkumu, které by mohlo vůči této zahraničním pracovištěm vystupovat jako rovnocenný partner a mohlo možnosti, které se zejména pro mladé vědecké pracovníky nabízejí, dobré využít.

c) Ekonomický výzkum má u nás historicky dobrou tradici, o čemž se podrobnejší zmíňujeme v bodě 4.

Z hlediska současných i budoucích potřeb má základní ekonomický výzkum v rámci ČSAV plné oprávnění.

2. Je existence tří ekonomických výzkumných ústavů v rámci ČSAV v současné situaci české vědy a při současné kvalitě vědeckých pracovníků daného oboru oprávněná?

Existenci tří ekonomických ústavů v rámci základního výzkumu v ČSAV nepovažujeme dále na účelnou. I když došlo k reduci počtu pracovníků v jednotlivých ústavech (k 31. 5. tr. v nich v přepočtu na plný pracovní úvazek pracovalo celkem 318 osob, z toho 243 pracovníci vědy a výzkumu), bylo by nutno udržovat 3 odborné knihovny a další podpůrné aktivity. Považujeme za účelné, aby v oboru ekonomie existoval v rámci ČSAV pouze jeden výzkumný ústav.

Vycházíme-li z dosavadní orientace Ekonomického ústavu, Prognostického ústavu a Sociálně ekonomického ústavu a z jejich představ o koncepci dalšího zaměření, pak je tomu, co by bylo od základního výzkumu v rámci ČSAV v oboru ekonomie možno očekávat, pravděpodobně nejbliže zaměření výzkumu Ekonomického ústavu. Problém může být, jak zajistit pro jednotlivé v koncepci uváděné úkoly dostatečně kvalifikované pracovníky a jak dosáhnout toho, aby přístup k řešení těchto úkolů vycházel z názorové plurality řešitelů.

U Prognostického ústavu je problematické odělování ekonomické prognózy od ekonomického výzkumu. Prognostický ústav zčásti aspiruje na to, aby přímo navozoval rozhodování v oblasti státní hospodářské politiky, což se, chápáno jako soustavná činnost, vymyká z oblasti výzkumu. Rada jeho špičkových pracovníků do oblasti praktické hospodářské politiky též odesla (čímž se ústav profesně podstatně oslabil). Kromě toho se další jeho přední vědeckí pracovníci politicky a hospodářskopoliticky intenzivně angažují, čímž je potence ústavu dále oslabována.

Ústav ve svých koncepcích opakován zdůrazňuje interdisciplinárnu jako specifický rys své práce. Při řešení praktických problémů je interdisciplinární přístup nutný a obvyklý. Při řešení teoretických problémů vyvstává otázka kontaktu s ústavy jiných oborů a je pak problematické, máme-li usilovat o vytváření interdisciplinárního pracoviště nebo pro řešení problémů této povahy vytvářet dočasné pracovní týmy z odborníků

z různých ústavů. V mnoha případech může být druhý přístup výhodnější.

Pokud by mělo jít o systematickou a trvalou komplexní prognostickou činnost (zamýšlenou při zřízení PGU), pak by bylo pravděpodobně učelnější vytvořit malé koordináční centrum, které by syntetizovalo prognózy specializovaných odborných pracovišť, než usilovat o komplexní vybavení jednoho pracoviště specialisty různých oborů. To stejně na vysoké úrovni kvalifikace nelze na delší období bez extrémních nákladů realizovat. Kromě toho je otázka, zda má taková prognostická činnost v dnešní situaci u nás své opodstatnění, a není anachronismem. A i kdyby byla vykonávána, mělo by takovékoordináční centrum pravděpodobně existovat mimo ČSAV při některé instituci zabývající se strategickými ekonomickými problémy na federální či republikové úrovni.

V rámci činnosti blízkých aktivitě Prognostického ústavu by se mohla rozvíjet činnost blízká konjunkturálnímu výzkumu, která je svou povahou též interdisciplinární. Ta může být ovšem zajišťována i na jiném ekonomickém pracovišti, resp. i mimo ČSAV (banky).

Sociálně ekonomický ústav se výrazně situoval do oblasti aplikovaného výzkumu a soustředí se na problémy regionalistiky. Jeho výzkumná činnost má interdisciplinární charakter, což je pro typ úkolů, které řeší, zřejmě nezbytné. O učelnosti tohoto výzkumu nelze pochybovat. Jeho existence v rámci ústavu základního výzkumu ČSAV je však spíše na překážku tomuto typu výzkumu a vzdalovala by jej od řešení aktuálních praktických problémů. Bylo by učelnější, aby se i v institucionálně zapojil do některého regionálního útvaru, nejlépe by snad mohl pracovat v rámci Severočeské univerzity v Ústí nad Labem. Setrvávání tohoto ústavu v rámci ústavů ČSAV je nepřirozené a asymetrické.

3. V předložených koncepcích ekonomických ústavů jsou formulovány hlavní směry jejich vědeckého bádání. Vědecký program téhoto pracovišť musí být otevřený. Lze formulovat některé směry bádání, jímž by se v rámci základního výzkumu měla věnovat obzvláštní pozornost?

Koncepce vědecké práce každého ústavu je nutně závislá na zájmových oblastech předních vědeckých pracovníků tohoto ústavu i na tom, v jakých oblastech se podaří ústavu vytvořit kvalitní výzkumné týmy. Často nepůjde ani o to správně určit směry vědeckého bádání, jako spíše o polohu tohoto bádání. Jestliže v současné době panuje ze známých a zcela přirozených důvodů na všech pracovištích ekonomického výzkumu zaujetí pro ad hoc práce, slibující rychlou odezvu v hospodářsko-politických nebo jen politických kruzích, mělo by to být na akademických pracovištích pochopeno jen jako dobová nezbytnost a nástroj potřebné rekvifikace. Ne jako perspektiva (směry) opravdového vědeckého bádání. Záhy se ukáže – a to i ve sféře tvorby hospodářské politiky, že absentuje solidní, pluralitní teoretické poznávání hospodářských doktrin, odpovídající novým poměrům transformovaných ekonomik a zabraňující chaotickým improvizacím. Instituce ekonomického výzkumu v ČSAV by proto měly spatřovat svou budoucnost v rozvíjení teoretických směrů výzkumu, nechtějí-li ztratit svou tvářnost a možnost partnerství s analogickými institucemi v zahraničí.

Sotva si ovšem lze představit – zejména v současné době – tak důslednou dělbou práce mezi základním a aplikovaným výzkumem, která by zcela vyloučila účast akademického výzkumu na tvorbě a oponentu hospodářské politiky. Musí to však být – a to je nutno velmi důrazně formulovat jako zásadní podmínu – účast nezávislá na jakékoli politické sile, důsledně umožňující pluralitu názorů. To je možné jedině při maximální nezávislosti výzkumu na politickém a hospodářském aparátu, aktivní politici by se neměli podílet na práci ústavů základního výzkumu a – na rozdíl

od komunistické praxe minulosti – státem finančované výzkumné ústavy by neměly sloužit pro politiky jako servis vypracovávající zdůvodnění pro jejich názory.

I když nelze v ekonomickém výzkumu v naší dnešní situaci taxativně vymezit hlavní učelné směry bádání, lze předpokládat, že v nejbližších letech bude pravděpodobně nutné zaměřovat základní výzkum mimo jiné na:

- problematiku transformace centrálně plánovaných a řízených ekonomik na ekonomiky tržní,
- pochopení této transformace jako stavební součásti globálních ekonomických teorií,
- rozvoj poznání ekonomických teorií v druhé polovině dvacátého století atd.

4. Je učelné a možné navazovat na tradici základního ekonomického výzkumu z konce prve republiky a z počátku poválečných let?

Každá věda se musí rozvíjet v rámci kontinuity. V tomto směru je velmi učelné navázat na naši předválečnou tradici, a to jak na existenci Národnohospodářského ústavu při ČAVU, který byl zřízen již v roce 1907, tak i na tehdejší prestiž našich předních ekonomů jako byl např. Brát, Rašín, Engliš, Macek, Blecha a další. Svetová ekonomická věda však učinila od jejich doby nesmírný pokrok, takže dnes musíme navazovat především na poznatky dnešních a nedávných předních světových ekonomů a jejich myšlenkové školy. Komunistický výchovný a vědecký monopol minulých let zabránil tomu, abychom dnes měli u nás špičkové teoretické ekonomy s dostačně širokým poznatkovým zázemím. Jednou z úloh základního výzkumu by mělo být pomocí ve spolupráci s vysokými školami takové vědecké vychovat a tak navázat na dobré tradice minulosti.

5. Učelný vztah základního ekonomického výzkumu probíhajícího v rámci ČSAV k základnímu ekonomickému výzkumu na vysokých školách a k vysokým školám všebc.

Základní ekonomický výzkum má své opodstatnění jak v rámci ČSAV, tak na vysokých školách. Mezi základním ekonomickým výzkumem na vysokých školách a v rámci ČSAV však existují některé rozdíly:

a) Na vysokých školách se vcelku vyhraněně projevuje tendence využívat výsledků výzkumu pro pedagogickou činnost. To platilo již pro předválečné období – vědecké práce vzniklé na vysokých školách využívaly často do učebnic (Engliš, Macek atd.). Základní ekonomický výzkum v ČSAV by měl být spíše orientován na další rozvoj vědeckého poznání.

b) Vědecká práce v ČSAV je zpravidla specializovanější než na vysokých školách. Potřeby pedagogického procesu vedou pracovníky vysokých škol k větší univerzalitě, což se projevuje i v orientaci jejich výzkumné práce.

c) Výzkum v ČSAV nemůže nikdy pokrýt celé spektrum problémů přednášených na vysokých školách a analogicky pedagogové na vysokých školách nemohou nikdy v plném rozsahu výzkumně pracovat v tak široké oblasti, která by tématicky pokrývala celý rozsah látky, kterou přednáší.

Je ovšem velmi žádoucí, aby mezi ekonomickým výzkumem probíhajícím v rámci ČSAV a vysokými školami existovala velmi úzká spolupráce a to jak ve výzkumné, tak v pedagogické oblasti. Pedagogům z vysokých škol by se mělo umožnit podílet se na akademickém výzkumu a odborníkům v ČSAV by mělo být umožněno přednášet o výsledcích své vědecké práce posluchačům vysokých škol. Velmi těsná spolupráce by se mělo realizovat zejména v oblasti doktorandského studia. Vhodnou formou organizace takové spolupráce by mohlo být vytváření společného pracoviště výzkumného ústavu ČSAV a příslušné vysoké školy, které by integrovalo výzkumné úsilí obou partnerů na tématickou oblast (tématické oblasti) zajímavé pro oba partnery. Na přednáškové činnosti na vysokých školách by se ovšem měli podílet

let dle zájmu a možnosti i další pracovníci akademických ústavů, kteří nemusí být nutně pracovníky společného pracoviště.

6. Jak dosáhnout, aby v základním ekonomickém výzkumu mohla vznikat pluralita vědeckých názorů?

Pluralita vědeckých názorů nemusí být zajištěna pluralitou institucí. Ta v období omezených zdrojů může vést k nežádoucím kompetenčním konfliktům. Mnohem nadějnější je názorová pluralita v rámci jedné instituce, což také usnadňuje diskusi a tříbení různých názorů. To ovšem předpokládá, že instituce nebude ovládána jedinou mocenskou skupinou, jediným ideologickým či politickým směrem, a že bude co nejméně závislá na vládních orgánech.

Ekonomické ústavy ČSAV byly za komunistického režimu považovány za stranicko-ideologická pracoviště. Jako takové byly zapojeny do jednotného systému direktivního politického řízení a podobně jako další zařízení podřízeny příslušným útvárum ÚV KSC. Byly deformovány jak kádrově, tak z hlediska vědecké nezávislosti, i z hlediska volby řešených témat (preference aplikovaných témat na úkor základního výzkumu). Byla snaha, aby v nich pracovali především členové KSC, plně oddaní straně a aktivně se angažující v prosazování její ekonomické politiky. To se odrazilo v kádrovém složení téhoto ústavu. Vědecí pracovníci, kteří nebyli členy strany, v nich byli v menšině a nebyli ve vedoucích funkciích. Marxistická ekonomie se deklarovala jako jediné teoretické východisko závazné pro všechny pracovníky téhoto ústavu.

Z tohoto hlediska došlo ve složení výzkumných kolektívů po listopadu 1989 k bezvýznamným změnám, marxističtí ekonomové (z nichž mnozí své dřívější přesvědčení popírají) v nich zcela převládají a zastávají v nich i v nových podmínkách naprostou většinu řídících a vědeckých funkcí.

Pro překonání ideologické monokultury a vzezena na staronové mocenské struktury považujeme na nutné nalézt cestu jak omezit podíl téhoto vědeckých pracovníků a vytvořit prostor i pro pracovníky, kteří dokáží vycházet i z jiných pozic než z marxistické ekonomické ideologie. Pokoušet se o dosažení názorové plurality silami vycházejícími zevnitř téhoto ústavu považujeme za málo nadějně vzhledem k výchozímu deformovanému kádrovému složení jejich vědeckého kolektivu a řídících orgánů. Pokud má dojít k faktickým změnám a nikoliv jen k formální či pouze k terminologickým změnám, je nejschůdnější a pravděpodobnější možné postupovat tak, že dosavadní ekonomické ústavy (EU, PgÚ, SEÚ) budou v rámci ČSAV zrušeny a k datu jejich zrušení bude v rámci ČSAV vytvořen jediný ekonomický ústav. V konkursním řízení budou do nově zřízeného ústavu ekonomové přijímáni na základě svých odborných znalostí a bez ideologického předpojatosti. Neměli bychom v rámci základního výzkumu za každou cenu usilovat o převádění dosavadních marxistických ekonomů na nemarxistické ekonomy, ale soustředit se především na mladé, kariérou marxistických vědců dosud nezatížené vědecké pracovníky. I z toho důvodu se jeví jako nesmírně důležitá úzká spolupráce s vysokými školami a s pedagogickou praxí.

Dominujeme se, že pouze za téhoto předpokladu bude možno zaručit rozvíjení různých ekonomických směrů opírajících se o přesvědčení vědeckých pracovníků o oprávněnosti doktriny, jejíž myšlenky rozvíjejí a ne pouze o předstíráni, že s názory některé z téhoto doktrin souhlasí.

7. Jaký počet výzkumných pracovníků lze orientačně považovat v dané situaci pro základní ekonomický výzkum v rámci ČSAV za přiměřený?

K 31. 5. tr. pracovalo ve všech posuzovaných ústavech v přepočtu na plný úvazek celkem

318 osob (v EÚ 173, PgÚ 101 a v SEÚ 44), z toho 243 pracovníci vědy a výzkumu (v EÚ 136, PgÚ 79 a SEÚ 28), z toho 134 vědeckí pracovníci (EÚ 69, PgÚ 37, a SEÚ 28).

Ačkoliv vůči průměrnému stavu v r. 1989 zde došlo k značnému snížení počtu pracovníků, a to celkem o 26,4 % (tehdy v nich bylo celkem 442 pracovníci, z toho EÚ 255, PgÚ 125 a SEÚ 62), považujeme toto snížení za nedostatečné.

Jak již vyplývá z předchozích úvah považujeme za účelné, aby v rámci základního výzkumu v ČSAV existoval pouze jeden ekonomický výzkumný ústav. Vyplývá to z očekávaných finančních možností Akademie, z limitovaného počtu dostatečně kvalifikovaných, názorově diferencovaných, pro základní výzkum vhodných a o práci v něm se zajímajících pracovníků. Aby nový výzkumný ústav umožňoval dobrou vnitřní osobní komunikaci a skýtal prostředí pro tříbení různých názorů, nemělo by v něm pracovat více než 60–70 pracovníků vědy a výzkumu (orientační odhad) a k tomu přiměřený počet pracovníků technických a administrativních. Část pracovníků (přibližně 1/4 až 1/3) by přitom tvořila součást společného pracoviště s vhodnou vysokou školou. Celkový navržený počet pracovníků považujeme za přiměřený budoucím úkolem daného pracoviště. Je ovšem pravděpodobné, že se v prvním období tento počet nepodaří naplnit, neboť je nutno udržet žádoucí náročnost na kvalifikaci, ideologickou nezávislost a na prokazatelnou způsobilost pro vědeckou práci u pracovníků přijímaných v konkursu. Je též zřejmé, že samotné dosažení vědeckých hodnot nebude moci být dostatečným kritériem kvalifikace, neboť při udělování souhlasu pro jejich získání hrála důležitou a někdy i rozhodující úlohu politická a nikoliv vědecká kritéria.

8. Jaké základní úpravy v organizaci ekonomického výzkumu v rámci ČSAV je tedy účelné navrhnut?

a) Doporučujeme převést SEÚ v Ústí n. L. (vzhledem k jeho zaměření a charakteru výzkumné práce) do rámce fakulty sociálně-ekonomickej se sídlem v Děčíně (při Univerzitě J. E. Purkyně, Ústí n. L.), a to co nejdříve, nejpozději do 31. 12. 1991.

b) EÚ a PgÚ zrušit k 31. 12. 1991. Vzhledem k odlišnému, byť zčásti se překryvajícímu profilu zaměření EÚ a PgÚ nepovažujeme za účelné oba ústavy spojit. Kromě toho by při jejich spojení mohla vznikat neúčelná rivalita mezi vedoucími pracovníky obou dřívějších ústavů a bylo by velmi obtížné zajistit přijatelný stupeň objektivity při snižování počtu pracovníků spojeného ústavu, k čemuž by nutně muselo dojít.

c) K 1. 1. 1992 vytvořit v rámci ČSAV nový ekonomický ústav. Otevřenou zůstávku otázka jeho názvu. Pravděpodobně by nebylo vhodné ponechat název „Ekonomický ústav“, protože nemá jít o myšlenkovou ani o personální kontinuitu s dosavadním Ekonomickým ústavem ČSAV. V úvahu přichází např. tyto názvy:

- Ústav teoretické ekonomie (ÚTE)
- Národnohospodářský ústav (NHÚ)

(obnova názvu ústavu, který u nás existoval

v letech 1907 až 1954 a měl dobrou tradici).

d) Nově vytvářený ekonomický ústav by měl mít relativně volnou organizační strukturu. Jejím základem by měly být výzkumné týmy sdružující pracovníky, věnující převážnou část své výzkumné kapacity témuž problému. Tím by měl být vytvořen i jeden z předpokladů pro existenci pluralitních přístupů a doktrin v rámci též výzkumné instituce.

e) V dohodě s Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy zřídit společné pracoviště nového ekonomického ústavu ČSAV a této fakulty, do něhož by obě zakládající instituce uvolnily stejný počet pracovníků.

9. Návrh postupu vedoucího k realizaci navržených změn.

a) Po projednání závěrečné zprávy komise na zasedání Výboru prezidia pro řízení pracovišť dne 21. 8. tr. neprodleně informovat vedení všech tří ústavů, aby ředitelé mohli učinit příslušné kroky související s ukončením činnosti těchto ústavů k 31. 12. 1991.

b) S vedením SEÚ a s vedením fakulty sociálně ekonomické v Děčíně projednat formu přechodu SEÚ do SEF případně s tím spojených finančních a majetkových otázek.

c) K 1. září pověřit vybraného pracovníka přípravou a dočasným řízením nového ekonomického ústavu s tím, že jeho funkce bude končit jmenováním ředitelého tohoto ústavu na základě konkursního řízení v dohodě s vědeckou radou nového ústavu nejpozději 30. 6. 1992.

d) Nový ekonomický ústav zřídit k 1. 1. 1992. K 1. 10 zřídit pod vedením výše uvedeného pověřeného pracovníka při Ekonomickém ústavu tří až čtyřčlenný sekretariát (kabinet) z pracovníků vyčleněných ze zmíněných ústavů (kteří by však až do 31. 12. 1991 zůstávali v jejich stavu a byli jim vypláceni i materiálně zabezpečováni), který bude organizovat přípravné práce související se vznikem nového ústavu.

e) Z vybraných členů dnes existující komise pro zhodnocení práce ekonomických ústavů a další koncepcí ekonomického výzkumu v ČSAV, ze zástupcem EÚ a PgÚ, ekonomicko-technického odboru a legislativně-právního odboru ÚP ČSAV vytvořit pracovní komisi, která by zahájila činnost k 1. 11. 1991 a zajišťovala řešení majetkových, finančních a organizačních otázek souvisejících s převedením vybavení dosavadních ústavů v nutném rozsahu na nový ústav, umístěním neprzejímatelného inventáře a s nutným rozsahem přejímaných práv a povinností.

Tato komise by ukončila svou práci nejpozději do 28. 2. 1992.

f) Uložit pověřenému pracovníkovi, aby dal do 15. září vypsat konkurs na místa v novém ústavu a předložil návrh na konkursní komisi. Konkursní řízení pro pracovníky z EÚ a PgÚ, ucházející se o místo v novém ústavu by mělo být ukončeno nejdříve, aby pokud možno do 15. listopadu tr. bylo umožněno těmto pracovníkům sdělit, s kým se pro práci v novém ústavu počítá.

g) Uložit pověřenému pracovníkovi, aby v dohodě s komisí a na základě výsledků její práce předložil do 30. září tr. předběžný návrh koncepce nového ústavu, přičemž se bude navazovat na tématické okruhy dosud zařazené v EÚ s PgÚ, pokud svým charakterem odpovídají základnímu výzkumu a pokud je naděje, že pro jejich řešení bude možno získat pracovníky odpovídajících kvalit.

h) Uložit pověřenému pracovníkovi, aby zajistil v dohodě s místopředsedou pro společenské vědy ČSAV jednání o zřízení společného pracoviště nového ústavu a Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a podal návrh na odborníka pověřeného připravnými pracemi na zřízení a vedení tohoto pracoviště.

i) Nejpozději do 28. 2. 1992 vytvořit v novém ústavu vědeckou radu a v dohodě s ní předložit do 31. 3. 1992 aktualizovanou koncepci vědecké činnosti ústavu.

Informace o stipendiích

a grantech, nabízených

Středoevropskou univerzitou

V dohodě se Středoevropskou univerzitou (Central European University) uveřejňujeme nabídku této univerzity na poskytnutí stipendií a grantů pro země střední a východní Evropy, a to pro obory ekonomie, historie, politické vědy, sociologie, práva, evropská studia, umění a literatury, filozofie, ekologie a životní prostředí.

Bližší podrobnosti jsou uvedeny v niže otiskté informaci Středoevropské univerzity. Uzávěrka pro podání přihlášek je **1. listopadu 1991**.

Základní informace o Středoevropské univerzitě byla publikována v Bulletinu ČSAV č. 10/91.

CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY: RESEARCH SUPPORT SCHEME

The Central European University invites applications for CEU Research Grants in economics, history, politics, sociology, law, European studies, art and literature, philosophy, ecology and environmental sciences. Two types of research support are considered: (1) Individual grants in the range of \$150 to \$300 per month of full-time involvement depending on the qualifications and experience of the recipient for periods from 6 to 24 months. Additional legitimate research expenses like travel may be considered.

(2) Grants for international collaborative programmes from a group of scholars drawn from several countries but investigating a single theme from a multi-national perspective. Such applications should be first sent by the programme coordinator in a preliminary form. The CEU will invite promising candidates to provide further details. In all cases it will be assumed that grant recipients will continue in full-time employment within their home institutions.

CEU Research Grants are aimed at Central European scholars: applications are encouraged from promising young scholars, as well as established professors, and from those prevented from doing research under previous regimes. Successful grant-holders may be invited to become CEU Research Fellows in future years. The **deadline** for receipt of all applications and supporting letters is **November 1, 1991**. Applicants will be notified by the end of January 1992. All candidates must use the official CEU Application Form available from the address below. Completed applications should be sent to: Central European University Research Support Scheme, Tábornická 23, 130 87 Praha 3, P.O. Box 114, Tel. & Fax. 27-49-13.

Vedoucí redaktor: dr. Miroslav Šmidák
Redaktec: dr. Dana Kaštáková, CSc., Národní 3,
Praha 1, tel.: 22 88 63
Foto: Jiří Plecháč • Typo: Jaromír Dvořák
Sazba: STPVL, Academia Praha
Tisk: Academia Praha
Číslo 21, vychází 5. 9. 1991